

Як горів театр рівняни дізналися з... «Голосу Америки»

Сорок років тому, в неділю 5 березня 1978 року, згорів рівненський театр. Про саму пожежу, її наслідки та причини рівняни дізнавалися з чуток – офіційних повідомлень не було. Тож з'явилися чутки і про підпал, і про вибухівку. І лише на хвилях «Голосу Америки» того ж вечора розповідали подробиці надзвичайної події в маленькому українському містечку.

Валентин Пашковський, який в березні 1978-го виконував обов'язки начальника обласного

стеля над глядацькою залом і сценою. Сила звукової хвилі була така, що вибила дубові двері

вибуховою хвилею його через вибиті бокові дубові двері винесло на протилежну сторону дороги до колишнього магазину «Мрія». Чоловік отримав сильні опіки.

Пожежників чекали дуже довго, хвилин 40, хоча від пожежної частини на Полуботка до театру рукою подати. А коли приїхали, то в цистернах води не було. Коли всі, хто був у гуртожитку, побачили, що горить театр, одразу кинулися до службових приміщень. Через вікна викидали усе, що потрапляло під руку. Потім стали ланцюжком і передавали речі. Так врятували костюми і деякий реквізит. Актори плакали, як і більшість рівнян, що зібралися навколо... До лікарні, де лежав мій чоловік із сильними опіками, нікого не пускали, доки тривало слідство. Працівники КДБ намагалися і його звинуватити. У тому, що чоловіка не стало через кілька років, не останню роль відіграла й ця пожежа.

Федір Герладжі, на той час директор театру:

— Того року з інтервалом у кілька днів горіли театри кількох обласних центрів України. У Рівному пожежа сталася в день роковин смерті Сталіна. У театрі тоді якраз йшла вистава про Кузнєцова «Грачов — центр», я грав роль

відділу пожежою охорони та керував гасінням, розповів:

— На мою думку, в тому, що сталося, чимала провина працівників театру. Після ранкової вистави там залишалося кілька осіб. Запах диму почув вахтер, а згодом побачив, що на сцені тліє частина шумової завіси. Розгубившись, замість гасити її, він побіг повідомляти директора. Поки вони повернулися, вогонь уже палав. Вочевидь, через паніку, замість того щоб опустити протипожежну завісу, яка відділяє сцену від глядацької зали, почали шарпати «задник» (так звану фонову завісу), намагаючись його зірвати. Хотіли збити вогонь. Полотно впало, накривши чоловіків, які отримали значні опіки.

Вогонь тим часом розповсюджувався. З вікон уже валив дим, а з театру — жодного дзвінка до пожежної не надходило. Про те, що там відбувається, нам повідомили за хвилин 40 від моменту загорання з перукарні, що навпроти театру. Коли ми прийшли, вогонь уже бунував у внутрішніх приміщеннях. Майже 30 автоцистерн прибули не лише з Рівного, а й з Гоці, Корця, Костополя, Острога, Дубна. Хто їх стільки викликав — невідомо, лише заважали одне одному. Автомобілі розтагнулися аж до Усті, качали воду просто звідти.

З'їхалися усі місцеві партійні, міліцейські, військові керівники, КДБ. Причому кожен вважав своїм обов'язком давати вказівки, ще більше заважаючи пожежникам. Навколо театру зібрався натовп цікавих, люди виглядали з вікон навколишніх будинків, дим від пожежі було видно практично з усіх точок міста.

А тим часом під дією високої температури металеві рейки, до яких кріпилося сценічне риштування, погнулися, і все рухнуло донизу, «поплив» метал, загорілися декорації. Протипожежна завіса з'їхала донизу, потягнувши за собою перекриття і дах. Впала

службових приміщень, з усіх отворів будівлі під тиском вилітали шматки розжарених конструкцій, декорацій, скло з вікон. Саме це спричинило чутки про вибухівку, зазначав Валентин Пашковський. Гасили пожежу до шостої ранку 6 березня, а згарище диміло ще три дні. Якби пожежників повідомили вчасно, вважає Валентин Пашковський, то таких наслідків можна було б уникнути.

Наступного дня до Рівного з'їхалися представники республіканської прокуратури, КДБ, міліції, партійних органів, фахівці-експерти. «Крайнім» залишився директор театру, якого засудили, звинувативши в невиконанні вимог протипожежної безпеки. Пізніше, встановлюючи причини пожежі, дійшли висновку, що, ймовірно, вона сталася через недопалак, який хтось необачно кинув.

Від будівлі театру залишилися тільки зовнішні стіни та частина приміщення, де були гримерні й службові кімнати. Сцена, амфітеатр з дубовими кріслами та всі «нутроші» перетворилися на згарище просто неба. Упала і розбилася на друзки й величезна кришталева люстра у глядацькій залі, замість розписів позолоту та оздоблення — обвуглена цегла. Пошастило, що людських жертв не було, хоча потерпілі з опіками були.

Неля Полехіна, рівнянка, чоловік якої працював інженером-радістом у театрі:

— Ми мешкали в гуртожитку, що навпроти театру, на вулиці Сагайдачного. Чоловік після завершення спектаклю вийшов із радіорубки і побачив, що горить ворс на завісі. Полум'я швидко бігло узору, й вогнегасником його уже загасити не можна було. Він хотів обірвати завісу, щоб збити вогонь, але вона впала на нього. Тоді він вирішив дістатися до пожежного рукава, але не добіг, бо прогрімів вибух і

генерала КДБ. Прикметно, що під час пожежі в театрі вийшла з ладу дрейчерна система (автоматичне пожежогасіння). — **Прим. авт.),** відмовило електрообладнання, хоча незадовго до трагедії ми зробили капремонт, і все працювало. Актори мали свою версію щодо причин загорання, але комісія і слідчі не взяли її до уваги. «Горизонт» (завіса) був просочений легкозаймистою речовиною.

Коли ми зрозуміли, що самотужки не впорасмося, викликали пожежників, але чекати їх довелося довго. Намагалися опустити протипожежну завісу (це робилося вручну), але вона впала. А потім стався вибух. Мене вивело вибуховою хвилею через бокові двері. Я отримав опіки. Однак продовжував разом з акторами, які прибігли з гуртожитку, рятувати майно. Для відновлення театру знадобилося 7 мільйонів карбованців. Мені казали: «Знайдеш винних — будуть гроші». Але головним обвинуваченим, звісно, був я. Отримав два роки умовно, потім ще довго відікавав за збитки. Засуджені були також заступник директора і завідувач постановочної частини. Був великий тиск із боку КДБ та партійних органів. То були чорні дні для театру.

Рівненський театр відбудували у 1982 році. Всі підприємства, установи, заклади, студенти повинні були відпрацювати певний час на будівництві. Попри те, що згоріли майже всі декорації, колеги з інших українських театрів подарували рівнянам декорації до 13 вистав, завдяки чому труппа змогла після пожежі поїхати на гастролі. До 700-річчя Рівного (1982 рік) оновлений театр знову гостинно відкрив свої двері.

Світлана КАЛЬКО,
retrorivne.com.

Друкується у скороченому варіанті.
Фото з книги Ігоря Жилінського «Історія театрального мистецтва Рівненщини».